

Riigikogu korruptsioonivastase erikomisjoni istungi protokoll nr 102

Tallinn, Toompea

Esmaspäev, 12. september 2022

Algus 13.30, lõpp 14.10

Juhataja: Mart Helme (esimees)

Protokollija: Anu Kärtner (nõunik)

Võtsid osa:

Komisjoni liikmed: Mati Raidma (Kalle Laaneti asendusliige), Heljo Pikhof, Marko Šorin

Komisjoni ametnikud: Vivian Põld (konsultant), Riigikogu Kantselei avalike suhete osakonna kommunikatsiooninõunik Maris Meissaar

Puudusid: Priit Sibul ja Paul Puustusmaa

Päevakord:

1. Nädala töökava kinnitamine
2. Ülevaade komisjoni pooleliolevatest teemadest
3. Info ja muud küsimused

1. Nädala töökava kinnitamine

Riigikogu korruptsioonivastase erikomisjoni nädala (12.-18.09.2022) töökava

Komisjoni istung esmaspäev, 12.09.2022 kell 13.30

1. Nädala töökava kinnitamine
2. Ülevaade komisjoni pooleliolevatest teemadest
3. Info ja muud küsimused

Otsustati:

1.1. Kinnitada nädala töökava (konsensus: Mart Helme, Mati Raidma, Marko Šorin).

2. Ülevaade komisjoni pooleliolevatest teemadest

Mart Helme tõi 2022. aasta kevadisel istungijärgul käsitletud teemadest esile:

2.1. Huvide deklaratsioonid. Vastavalt korruptsioonivastase erikomisjoni 30. mai 2022 otsusele on nõunikul valmimas ülevaade huvide deklareerimise tähtajalise kohustuse täitmise üle kohalikes omavalitsustes. Ülesanne oli välja selgitada, kuidas on korraldatud kohalikes omavalitsustes deklareerimiskohustusest teavitamine ja tähtaegne deklareerimine ning deklaratsioonide kontroll käesoleval 2022. aastal esmakordselt oma huvisid deklareerinud 100 deklarandil, kelle nõunik leiab juhuvalimi abil (uute deklarantide, eelkõige volikogude liikmete nimekirjast tagantpoolt 3. isik). Vastused on saabunud Eesti Vabariigi 79 kohalikust omavalitsusest 77-st, viimased saabusid reedel 9. septembril 2022 ning käib suhtlus

deklarantidega, kelle deklaratsioone nõunik kontrollib. Deklaratsioon on esitamata vähestel, kuid mitmetel vajab deklaratsioon täpsustamist deklaratsioonis esitatud andmete sisemiste vastuolude tõttu, nt deklareeritud on liisinguleping, kuid deklaratsioonist jääb selgusetuks liisinguse (enamasti on see sõiduk, mis tuleks deklaratsioonis kajastada), jne. Lisaks tegi komisjon ka otsuse volitada nõunikku kontrollima korruptsioonivastase erikomisjoni liikmete huvide deklaratsioone ning juhuvalimi abil leitud 10 Riigikogu liikme deklaratsioone. Kuivõrd komisjoni liikmeskond on vahepeal muutunud ning muutub veel (tagamaks komisjonis koalitsiooni ja opositsiooni võrdne osakaal vastavalt Riigikogu 18. mai 2021 otsusele „Korruptsioonivastase erikomisjoni moodustamine“ muutmine“) ning kohalikest omavalitsustest ei ole kõik vastused saabunud, samuti mitte kohalike omavalitsuste deklarantidelt, saab nõunik teha töövoost ülevaate mõnel edaspidisel istungil.

2.2. Vabariigi Valitsuse 18.03.2021 poolt heakskiidetud „Lobistidega suhtlemise hea tava ametiisikutele“ teavitamiskohustuse rakendamine Riigikogu fraktsioonides ja komisjonides. 30. mail 2022 otsustas korruptsioonivastane erikomisjon teha ettepaneku Riigikogu juhatusel rakendada Vabariigi Valitsuse poolt 18. märtsil 2021 heakskiidetud „Lobistidega suhtlemise hea tava“ p. 7 lobikohtumistest teavitamise kohustust alates 2022. aasta sügisest istungijärgust Riigikogu komisjonides ja fraktsioonides. 9. juuni 2022 istungil täiendas komisjon ettepanekut vajadusega koolitada vastavalt komisjonide ja fraktsioonide ametnikke ning Justiitsministeeriumi selle valdkonna eksperdid on kinnitanud oma valimisolekut sellise koolituse läbiviimiseks.

Ettepaneku kohaselt tuleb alates 2022. aasta sügisest istungijärgust registreerida ja kvartaalselt avalikustada fraktsioonide ja komisjonide kohtumisi huvirühmade ja lobistidega. Käesoleval ajal on lobistidega suhtlemise soovitusel Riigikogu liikme heade tavade üks osa – korruptsioonivastase erikomisjoni 29. mai 2017. aasta istungil heakskiidetud „Korruptsioonivastase erikomisjoni soovitusel Riigikogu liikmetele“. Riigikogu juhatus pidas kohaseks kuulata enne otsuse tegemist korruptsioonivastase erikomisjoni esimeest, toona oli esimees **Riina Sikkut**.

Mart Helme nentis, et lobitegevuse käsitlemisel on mitmeid keerulisi momente, kuid järjepidevuse mõttes on mõistlik komisjonil teemaga edasi minna.

Kohane on teatada Riigikogu juhatusel, et komisjoni esimees on valmis sel teemal kohtuma, et Riigikogu juhatus saaks otsustada lobikohtumiste registreerimise ja kvartaalse avalikustamise kohustuse rakendamise komisjonidele ja fraktsioonidele. Seejärel saavad fraktsioonid nimetada ametnikud, keda Justiitsministeerium saab lobikohtumiste registreerimise ja avalikustamise teemal koolitada.

Komisjoni liikmed kinnitasid, et soovivad Justiitsministeeriumilt koolitust Vabariigi Valitsuse poolt 18. märtsil 2021 heakskiidetud „Lobistidega suhtlemise hea tava“ selle mõttele vastavast rakendamisest, sh lobimise eristamiseks muust suhtlemisest.

Otsustati:

2.1. Komisjoni esimees kohtub Riigikogu juhatusel „Lobistidega suhtlemise hea tava ametiisikutele“ teavitamiskohustuse rakendamiseks Riigikogu fraktsioonides ja komisjonides (konsensus: Mart Helme, Heljo Pikhof, Mati Raidma, Marko Šorin)

2.2. Teha ettepanek Justiitsministeeriumile läbi viia koolitus „Lobistidega suhtlemise hea tava ametiisikutele“ rakendamisest komisjonile ja teavitamis- ja avalikustamiskohustust fraktsioonides ja komisjonides rakendatavatele ametnikele (konsensus: Mart Helme, Heljo Pikhof, Mati Raidma, Marko Šorin)

2.3. Haldusmenetluse rakendamisest riigi juriidiliste isikute poolt finantsteenuste pakkumisel. Maaelu Edendamise Sihtasutuse poolt kriisimeetmete rakendamise uurimisel ilmnes, et ei ole täielikult teada kas ja millises ulatuses rakendatakse riigi juriidiliste isikute poolt finantsteenuste pakkumisel haldusmenetlust. Rahandusministeerium on teatanud, et saab oma ülevaate valmis sügiseks ning Justiitsministeerium uurib samuti HMS kohaldamise praktikat.

Mart Helme toonitas, et komisjon ootab 2022. aasta kevadise istungijärgu lõpul Justiitsministeeriumile ja Rahandusministeeriumile saadetud pöördumistele vastuseid ja ministrid või vähemalt ministeeriumide kõrgemad ametnikud tuleb sel teemal ära kuulata.

2.4. Komisjoni regulaarsed kohtumised Justiitsministeeriumi kui peamise koordinaatoriga

korruptsioonivastase tegevuse korraldamisel, samuti riigi peaprokuröri ja riigikontrolöri.

Mart Helme kinnitas, et Riigikogu käesoleva koosseisu lõpuni on jäänud umbes 6 kuu jooksul tuleb kindlasti kohtuda Justiitsministeeriumi, riigi peaprokuröri ja riigikontrolöri.

2.5. Komisjon on silma peal hoidnud alljärgnevate õigusaktide arengul: Riigikogu menetluses olev rikkumisest teavitaja kaitse seaduse eelnõu (SE 504), Rahandusministeeriumis väljatöötamisel olev kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse muutmise eelnõu, Justiitsministeeriumis väljatöötamisel olevad erakonnaseaduse muutmise seaduse eelnõu ja korruptsioonivastase seaduse muutmise seaduse eelnõu.

Mart Helme nentis, et Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna esindajana saab kinnitada, et ei toeta rikkumisest teavitaja kaitse seaduse eelnõud.

Heljo Pikhof küsis M. Helmelt selgitust selle eelnõu mittetoetamise kohta.

Mart Helme vastas, et see on „koputamise“ eelnõu, kuid kinnitas, et kõik ei pruugi seda seisukohta toetada. Riigikogu teeb eelnõud menetledes kõik vajalikud protseduurid ja võimalik, et nende käigus võetakse eelnõu seadusena vastu. Niisugune asjade käik on võimalik hoolimata sellest, et on erakond, kes seda eelnõud parteipoliitiliselt ei toeta.

Heljo Pikhof nentis, et eelnõus on nii plusse kui miinuseid ja avaldas lootust, et menetluse käigus selgub, kas prevaleeruvad plussid või miinused.

Mati Raidma pidas kohaseks jälgida eelnõu menetluse käiku, asjatundjate selgitusi ja debateerida.

Mart Helme nentis, et seoses lähenevate valimistega soovitakse ilmselt järjest vähem tegeleda ühiskonnas polariseeruvate teemadega ning rikkumisest teavitaja kaitse seaduse eelnõu kuulub sellesse kategooriasse. Samas, erakonnaseaduse ja korruptsioonivastase seaduse eelnõud korrastavad fundamentaalseid küsimusi ning kindlasti on vaja neid komisjonis põhjalikult käsitleda.

3. Info ja muud küsimused

3.1. Komisjonile on laekunud kutse 20. septembril 2022 kell 10.00-15.00 toimuvale MTÜ Korruptsioonivaba Eesti korraldatud seminarile „Tegelike kasusaajate andmestik“. „Tegelik kasusaaja“ on rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise õiguse arenguga Eesti õigusruumi tulnud kontseptsioon (i.k. „beneficial owner“), mille eesmärk on selgitada välja juhtumid kui juriidilised ja füüsilised isikud teevad tehinguid kellegi teise nimel või arvel. Kasusaajad omanikud kantakse ka äriregistrisse ning seminaril arutatakse, kuidas avalikke andmeid korruptsioonivastases tegevuses ära kasutada.

3.2. Komisjoni poole, samuti teiste riigiasutuste poole on korduvalt e-kirjadega pöördunud kolmanda riigi kodanik NK, kes ei ole rahul oma viisataotluse menetlemisega ning maalt väljasaatmise korraldusega ja taotleb komisjoni poolt kriminaalmenetluse algatamist. Esitatud andmetest võib järeldada, et ta ei ole kasutanud kõiki Eesti õiguses olevaid võimalusi oma õiguste kaitseks. Kohane on selgitada talle komisjoni pädevust, mis ei hõlma tema pöördumises kirjeldatud küsimusi. Komisjon kooskõlastab vastuse projekti e-kirjavahetuse teel hiljemalt kolmapäeval 14. septembriks 2022.

3.3. Komisjoni poole on pöördunud Viimsi vallavalitsusega rahuolematu MS, kes peab vajalikuks uurida kas on kohane kui majanduslikult raskel ajal teostab Viimsi Vallavalitsus riigieelarve vahenditest palju tee-ehitusega seotud töid.

Otsustati:

3.1. Kuivõrd komisjoni poole pöördunud MS kahtleb, kas Viimsi vallas teetööde tegemine riigieelarve vahenditest on põhjendatud, suunatakse pöördumine Riigikogu riigieelarve kontrolli erikomisjonile (konsensus: Mart Helme, Heljo Pikhof, Mati Raidma, Marko Šorin).

(allkirjastatud digitaalselt)
Mart Helme
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Anu Kärtner
protokolliaja